Teminatlandırma Yöntemleri ve Teminatların Kullanım Esasları Hakkında Müşteri Bilgilendirme Metni

İçindekiler

1. Amaç, kapsam ve dayanak 2
2. Merkezi karşı taraf hizmeti ve teminatın amacı 2
3. Piyasa bazında teminatlandırma yöntemleri 2
   3.1. Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası (VİOP) 2
   3.2. Pay Piyasası 2
   3.3. Borçlanma Araçları Piyasası 2
   3.4. Ödünç Pay Piyasası 2
4. Teminat türleri, kabul edilen varlıklar ve değerleme 3
5. Teminatların izlenmesi ve kullanımı 3
6. Teminat yatırma, çekme ve iade esasları 3
7. VİOP'ta Şirkete özgü teminat ve stop-out uygulaması 4
   7.1. Kâr ve zararın hesaplara yansıtılması 4
8. VİOP teminat tamamlama çağrıları ve süreler 4
9. Temerrüt ve pozisyonların tasfiyesi 5
10. VİOP nakit teminatlarının nemalandırılması 5
11. Güncelleme, bilgilendirme ve iletişim 6
12. Güncel düzenleme ve uygulamalara erişim 6

1. Amaç, kapsam ve dayanak

Bu metin, Fiba Yatırım Menkul Değerler A.Ş. ("Şirket") aracılığıyla gerçekleştirilen ve merkezi karşı taraf (MKT) hizmeti kapsamında bulunan işlemlerde uygulanan teminatlandırma yöntemleri ile teminatların izlenmesine, kullanılmasına, tamamlanmasına ve iadesine ilişkin esaslar hakkında müşterileri bilgilendirmek amacıyla hazırlanmıştır.

Metin; 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, ilgili Sermaye Piyasası Kurulu düzenlemeleri, Takasbank Merkezi Karşı Taraf Yönetmeliği, ilgili piyasa düzenlemeleri ve Takasbank MKT Üyelerinin Bilgi, Risk Yönetimi, İç Denetim ve İç Kontrol Sistemleri Hakkında Yönergesi'nin 9 uncu maddesinin beşinci fıkrası çerçevesinde düzenlenmiştir.

Piyasalara ilişkin açıklamalar, Şirketin ilgili piyasada yetkili olması ve müşteriye söz konusu hizmeti sunması hâlinde uygulanır. Bir piyasanın bu metinde anılması, o hizmetin bütün müşterilere sunulduğu anlamına gelmez. Kredili işlemler, açığa satış ve MKT hizmetine konu olmayan tezgâhüstü türev işlemlerine özgü teminat koşulları, ilgili sözleşme ve ayrı bilgilendirmeler kapsamındadır.

2. Merkezi karşı taraf hizmeti ve teminatın amacı

İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. ("Takasbank"), MKT hizmeti verdiği işlemlerde alıcıya karşı satıcı, satıcıya karşı alıcı konumunu üstlenir. Teminatlar; açık pozisyonlardan, fiyat hareketlerinden, takas ve teslim yükümlülüklerinden doğabilecek risklerin karşılanması için alınır. Takasbank nezdindeki üyelik yükümlülükleri ile müşterinin Şirkete karşı yükümlülükleri birbirinden ayrıdır.

MKT hizmeti ve teminat mekanizması, yatırımın getirisini veya anaparasını garanti etmez. Piyasa hareketleri nedeniyle teminatın tamamı kaybedilebilir ve yatırılan teminatı aşan bir borç doğabilir.

3. Piyasa bazında teminatlandırma yöntemleri

3.1. Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası (VİOP)

VİOP'ta müşteri hesapları arasında brüt; her bir tekil hesap içinde ise portföy bazında net teminatlandırma uygulanır. Bir müşterinin riski başka bir müşterinin pozisyonuyla netleştirilmez. Portföyün risk tutarı BISTECH Marjin Yöntemi ile hesaplanır. Opsiyon pozisyonlarında, pozisyonun yönüne göre net opsiyon değeri ve primler de hesaplamaya dâhil edilir. Risk parametreleri Takasbank tarafından belirlenir ve piyasa koşullarına göre güncellenebilir.

3.2. Pay Piyasası

MKT hizmeti kapsamındaki Pay Piyasası işlemlerinde teminat gereksinimi, Takasbank tarafından portföy bazında BISTECH Marjin Yöntemi kullanılarak hesaplanır. Şirketin kendi portföyüne ait pozisyonlar ile müşteri pozisyonları ilgili hesap yapısı çerçevesinde ayrı izlenir. MKT işlem teminatı, müşterinin pay alım bedelini ödeme yükümlülüğünden ve varsa kredili işlem ya da açığa satışa ilişkin öz kaynak ve teminat koşullarından ayrıdır.

3.3. Borçlanma Araçları Piyasası

MKT hizmetine tabi işlemlerde portföy bazında net teminatlandırma uygulanır; Şirket portföyü ile müşteri pozisyonları birbirleriyle netleştirilmez. Risk hesabında, ilgili işlem ve portföye göre Nakit Akım Teminatlandırma (NAT) yöntemi ve/veya BISTECH Marjin Yöntemi kullanılır. NAT yöntemi, portföyün nakit akımlarının piyasa koşullarındaki değişimlere duyarlılığını esas alır. MKT hizmeti verilmeyen işlemlere bu açıklamalar uygulanmaz.

3.4. Ödünç Pay Piyasası

Şirket aracılığıyla bu piyasada hizmet sunulması hâlinde, ödünç alan tarafın işlemlerinden doğan riskleri karşılamak üzere Takasbank tarafından belirlenen teminatlar tesis edilir. Teminat gereksinimi, ödünce konu payların değeri ve ilgili risk parametreleri dikkate alınarak izlenir. Takasbank tarafından ödünç veren üyeden bu sıfatıyla teminat talep edilmez. Şirket ile müşteri arasındaki ödünç işlem koşulları ayrıca ilgili sözleşmede düzenlenir.

4. Teminat türleri, kabul edilen varlıklar ve değerleme

Başlangıç teminatı, olası bir temerrüt sonrasında pozisyonların kapatılmasına kadar geçecek sürede ortaya çıkabilecek riski karşılamayı amaçlar. Değişim teminatı, pozisyonların güncel piyasa fiyatlarıyla değerlenmesi sonucunda oluşan farklar nedeniyle ihtiyaç duyulan teminattır. İlgili işlem veya piyasa için ayrıca fiziki teslimat teminatı ya da ilave teminat istenebilir.

İşlem teminatı olarak kabul edilebilecek varlıklar, ilgili piyasa düzenlemeleri ve Şirketin müşteriye bildirdiği uygulama çerçevesinde belirlenir. Türk lirası, kabul edilen dövizler, devlet iç borçlanma senetleri, uygun paylar, yatırım fonu payları ve standart altın bu varlıklara örnek oluşturur. Bir varlığın Takasbank tarafından kabul edilmesi, Şirket tarafından her piyasada veya her müşteri hesabında otomatik olarak kabul edildiği anlamına gelmez.

Nakit dışı varlıklar, ilgili piyasa için belirlenen fiyat ve kurlar ile değerleme katsayıları uygulanarak teminata sayılır. Bu nedenle bir varlığın teminata kabul edilen değeri, piyasa değerinden düşük olabilir. Asgari nakit bulundurma koşulları, varlık ve ihraççı bazındaki yoğunlaşma sınırları ile teminat kompozisyonu kuralları ayrıca uygulanır. Fiyatların, katsayıların veya kabul koşullarının değişmesi ek teminat ihtiyacı doğurabilir.

Teminata kabul edilen varlıklar, değerleme ve kompozisyon esasları: Takasbank piyasa prosedürleri

5. Teminatların izlenmesi ve kullanımı

Müşterilere ait nakit ve sermaye piyasası araçları, Şirketin kendi varlıklarından ayrı olarak müşteri bazında izlenir. Müşterinin açık yazılı izni olmaksızın tevdi amacı dışında Şirket veya üçüncü kişiler lehine kullanılamaz. Mevzuatın belirli hesap ve teminatlar için öngördüğü daha sıkı kullanım sınırlamaları saklıdır. Bu metin, teminatların amaç dışı kullanımına izin veren bir muvafakatname değildir.

Tekil müşteri pozisyonlarıyla ilişkilendirilen hesaplarda izlenen teminatlar, yalnızca ilgili müşterinin yükümlülüklerinin karşılanmasında kullanılabilir. Bu teminatlar, Şirketin kendi portföyüne veya diğer müşterilere ait teminat açıklarının kapatılmasında ya da temerrüdün giderilmesinde kullanılamaz.

İlgili piyasa düzenlemelerinin çoklu müşteri pozisyon hesabına izin verdiği hâllerde, birden fazla müşterinin pozisyonu aynı takas hesabında izlenebilir. Bu hesaplarla ilişkilendirilen teminatlar, Şirketin mülkiyetindeki veya hukuken tasarruf yetkisine sahip olduğu varlıklardan karşılanır; hesabın toplam riski için kullanılır ve Takasbank nezdinde Şirkete ait kabul edilir. Bu hesap yapısı, tekil hesaplarda sağlanan müşteri bazında teminat ayrıştırmasından farklıdır. Müşteriye ait kayıtların Şirket nezdinde ayrı izlenmesi yükümlülüğü devam eder.

Takasbank tarafından teminat olarak alınan varlıklar üzerindeki kanuni hak ve yetkiler ile temerrüt yönetimine ilişkin özel hükümler saklıdır. Bu düzenlemeler, Şirkete müşteri varlıklarını mevzuata veya geçerli sözleşmeye aykırı kullanma yetkisi vermez. Şirketin garanti fonu katkı payları kendi mülkiyetindeki varlıklardan karşılanır; müşteri teminatları bu amaçla kullanılmaz.

6. Teminat yatırma, çekme ve iade esasları

Müşteriler, Şirketin sunduğu elektronik kanallar veya müşteri temsilcisi aracılığıyla teminat yatırma ve çekme talimatı verebilir. İşlemler; ilgili piyasanın takas takvimi, Takasbank işlem saatleri, nakit transfer sistemlerinin çalışma süreleri ve Şirketin bildirdiği işlem kabul saatleri içinde gerçekleştirilir. Talimat verilmesi, tutarın ilgili teminat hesabına süresinde geçtiği anlamına gelmez.

Teminatın iadesi veya çekilmesi için ilgili tutarın açık pozisyonlar, gerçekleşen işlemler, kesinleşen borçlar ve diğer teminat yükümlülükleri bakımından serbest hâle gelmiş olması gerekir. Çekme işlemi sonrasında gerekli teminat seviyesi ve kompozisyon koşulları korunmalıdır. Teminat tamamlama yükümlülüğü bulunan veya temerrüt nedeniyle çekme kısıtı uygulanan hesaplardaki tutarlar, bu kısıtlar devam ettiği sürece çekilemez.

VİOP'ta seans içinde çekilebilir teminat belirlenirken mevcut teminattan bulunması gereken teminat ile gün içi veya kesinleşmiş zararlar düşülür; ilgili hesaplamada toplam kâr tutarı ilave çekilebilir teminat olarak dikkate alınmaz. Pozisyonun kapatılması, henüz tamamlanmamış takas veya borç yükümlülüklerine karşılık tutulan teminatın derhâl çekilebileceği anlamına gelmez.

Açık pozisyon bulundurmayan VİOP hesaplarındaki 100 TL'nin altındaki nakit Türk Lirası işlem teminatları, Takasbank tarafından iş gününe denk gelen cuma günleri otomatik olarak çekilir. Takasbank gereken durumlarda işlemin periyodunu ve çekilecek teminat tutarını önceden duyuru yaparak değiştirebilir.

7. VİOP'ta Şirkete özgü teminat ve stop-out uygulaması

Şirket tarafından VİOP başlangıç teminatı hesaplamasında güncel Takasbank SPAN parametrelerinin 1,5 katı uygulanır. Şirket gerek görmesi halinde dayanak varlık bazında da ek teminat uygulayabilir. Bu katsayı, Takasbank tarafından bütün yatırım kuruluşları için belirlenmiş ortak bir oran değil, Şirketin risk yönetimi uygulamasıdır.

Otomatik pozisyon kapatma (stop-out) uygulamasında kullanılan oran aşağıdaki şekilde hesaplanır:

Stop-out oranı (%) = [(Toplam teminat + Gerçekleşmemiş kâr/zarar) / Başlangıç teminatı] × 100

Seviye	Uygulama	Bildirim
%50 ve altı	Uyarı seviyesi; teminatın tamamlanması veya risk azaltıcı işlem yapılması önerilir.	SMS ve e-posta
%25 ve altı	Opsiyon pozisyonları hariç tüm pozisyonlar için otomatik kapatma süreci işletilir.	SMS ve e-posta

Stop-out seviyesine ulaşılması hâlinde, gün sonu teminat tamamlama çağrısı için tanınan sürenin sonu beklenmeksizin, geçerli sözleşme ve mevzuat çerçevesinde pozisyon kapatma işlemleri uygulanabilir. Opsiyonların otomatik stop-out kapsamı dışında olması, bu pozisyonların teminatlandırma ve temerrüt hükümlerinden muaf olduğu anlamına gelmez.

Şirketin mevcut duyurusunda stop-out işlemleri için cari piyasa koşullarına bağlı azami %1 fiyat marjı öngörülmektedir. Bu uygulama, emirlerin mutlaka gerçekleşeceğine, pozisyonların belirli bir fiyattan kapatılacağına veya zararın %1 ile sınırlı kalacağına ilişkin bir garanti oluşturmaz. Piyasadaki ani hareketler, likidite yetersizliği ve işlem kısıtları nedeniyle pozisyonlar planlanan seviyeden kapatılamayabilir.

Uyarı veya stop-out mekanizması, müşterinin hesabını ve açık pozisyonlarını izlemesinin yerine geçmez. Kapatma emirlerinin gerçekleşmemesi ya da kısmen gerçekleşmesi hâlinde risk devam eder. Teminatın tamamının kaybı ve eksi bakiye oluşması mümkündür.

Şirkete özgü güncel uygulama: VİOP Teminat Tamamlama, SPAN Çarpanı ve Stop-Out Uygulaması Hakkında Bilgilendirme

7.1. Kâr ve zararın hesaplara yansıtılması

Pozisyonlar, ilgili uzlaşma fiyatları ve piyasa kuralları uyarınca değerlenir. Aynı gün valörlü işlemlere ilişkin kâr, zarar ve opsiyon primi tutarları ilgili gün sonunda; akşam seansı işlemleri ise izleyen iş günü gün sonu döngüsünde dikkate alınır. Kârın hesaba aktarılması ve çekilebilir hâle gelmesi, Takasbank dağıtım ve teminat kurallarına tabidir.

8. VİOP teminat tamamlama çağrıları ve süreler

Hesaptaki teminatın bulunması gereken seviyenin altına düşmesi veya Türk lirası teminat açığı oluşması hâlinde teminat tamamlama çağrısı yapılır. Şirket tarafından müşteriye yöneltilen çağrı ile Takasbank tarafından Şirkete yöneltilen çağrının muhatabı ve son saati birbirinden farklıdır.

Tam iş günlerinde, Şirketin genel VİOP uygulaması kapsamındaki gün sonu teminat tamamlama yükümlülüğünün müşteri tarafından izleyen iş günü en geç saat 14.00'e kadar yerine getirilmesi gerekir. Takasbank düzenlemesinde üyeler için belirtilen genel son saat 15.00 olup bu saat, müşteriye Şirket nezdinde tanınan süreyi uzatmaz.

Saat 14.00, her yükümlülük için geçerli genel bir son saat değildir. Yarım iş günleri, fiziki teslimatlı döviz yükümlülükleri, eksi nakit bakiyeleri ve daha erken yerine getirilmesi gereken diğer yükümlülükler için ilgili özel takvim ile Şirket tarafından bildirilen süreler uygulanır.

Takasbank nezdinde fiziki teslimatlı döviz yükümlülüklerinin izlendiği hesaplar için teminat tamamlama son saati 11.00'dir. Şirketin müşteriye bildireceği süre, ilgili Takasbank süresinin aşılmasına yol açacak şekilde belirlenemez. Gün içi ek teminat talepleri ve stop-out koşulları, gün sonu teminat tamamlama süresinden ayrı değerlendirilir.

Teminat tamamlama tutarı Türk lirası olarak yatırılır. Mevzuatın izin verdiği ölçüde nakit yatırılması ve/veya teminat gereksinimini azaltan işlemlerle açık giderilebilir. Ancak hesabın eksi nakit bakiyesi ve asgari Türk lirası gereksinimi ayrıca karşılanmalıdır; yalnızca pozisyon azaltılması her durumda yeterli olmaz.

Şirketin gün sonu teminat tamamlama bildirimleri, kayıtlı cep telefonu ve e-posta adresi üzerinden iletilir. Bildirimlerin hukuki sonuçları ile müşteri yükümlülüklerinin doğumu ve yerine getirilmesi, ilgili mevzuat ve geçerli çerçeve sözleşme hükümlerine tabidir. Takasbank sistemindeki üye bildirimine ilişkin kurallar, müşteriye bildirim yapılmış sayılması sonucunu kendiliğinden doğurmaz. Müşterinin iletişim bilgilerini güncel tutması gerekir.

9. Temerrüt ve pozisyonların tasfiyesi

Teminat tamamlama, takas veya teslim yükümlülüğünün uygulanabilir süre içinde yerine getirilmemesi hâlinde, ilgili mevzuat ve geçerli sözleşme hükümleri uyarınca temerrüt ve risk azaltıcı işlem süreçleri uygulanır. Bu kapsamda yeni pozisyon açılması kısıtlanabilir; açık pozisyonlar resen kapatılabilir ve yükümlülüğün karşılanması amacıyla nakit dışı teminatlar nakde çevrilebilir. Ayrıca bildirim yapılmaksızın işlem gerçekleştirilmesi, yalnızca mevzuatın ve geçerli sözleşmenin izin verdiği hâllerle sınırlıdır.

Tasfiye sonucunda teminatların borcu karşılamaması hâlinde bakiye borç devam eder. Müşteriye uygulanabilecek temerrüt faizi, komisyon ve masraflar, mevzuata uygun sözleşme ve bildirilmiş ücret koşullarına dayanır. Takasbank tarafından Şirkete uygulanan üye temerrüt cezaları, salt bu metne dayanılarak müşteriye yansıtılamaz.

10. VİOP nakit teminatlarının nemalandırılması

Türk lirası nakit işlem teminatları, zorunlu karşılık olarak ayrılması gereken kısım düşüldükten sonra, Takasbank tarafından piyasa koşulları, kredi riski ve likidite olanakları dikkate alınarak nemalandırılır. Nemalandırma, sabit veya asgari getiri taahhüdü içermez.

Yürürlükteki Takasbank VİOP uygulamasında tam iş günleri için saat 15.40'taki hesap bakiyesi esas alınır. Bu saatten sonra yatırılan nakit teminatlar ile bakiyesi 5.000 TL'nin altında olan hesaplar nemalandırılmaz. Yarım iş günlerinde ilgili Takasbank takviminde belirtilen özel saatler uygulanır. Güncel asgari bakiye ve zaman koşulları Takasbank düzenleme ve duyurularından izlenmelidir.

Brüt nema tutarından vergi, diğer yasal yükümlülükler ve Takasbank komisyonu düşülür. Şirket tarafından ayrıca uygulanacak bir ücret veya kesinti varsa bunun mevzuata uygun sözleşme ve ücret bilgilendirmesine dayanması gerekir. Nema tutarı ilgili hesaplara izleyen iş günü aktarılır. Nemalandırma istemeyen müşteriler, yazılı taleplerini Şirkete iletebilir; muafiyet talebinin ilgili hesaplarda tanımlanması sonrasında bu hesaplara nema yansıtılmaz.

11. Güncelleme, bilgilendirme ve iletişim

Teminat tutarları, risk parametreleri, kabul edilen varlıklar, değerleme katsayıları, işlem saatleri ve Şirkete özgü risk sınırları değişebilir. Değişiklikler, ilgili mevzuatın ve geçerli sözleşmelerin gerektirdiği usul ve sürelere uygun olarak duyurulur. İnternet sitesinde yayım, ayrıca yapılması gereken yazılı veya bireysel bildirimlerin yerine geçmez.

Bu metin, ilgili piyasa düzenlemelerinin, risk bildirim formlarının veya müşteriyle imzalanan çerçeve sözleşmenin yerine geçmez; emredici mevzuat hükümlerini değiştirmez ve tek başına yeni bir tasarruf yetkisi ya da müşteri muvafakati oluşturmaz. Müşteriler, hesaplarına uygulanacak güncel esasları müşteri temsilcilerinden veya 444 30 60 numaralı İşlem Merkezi üzerinden öğrenebilir.

12. Güncel düzenleme ve uygulamalara erişim

Takasbank - BISTECH risk parametreleri: Portföy risk hesabında kullanılan güncel parametreler.

Takasbank - piyasa prosedürleri: Teminata kabul edilen varlıklar, değerleme, kompozisyon, takas ve temerrüt esasları.

Takasbank - yönergeler: MKT kapsamındaki genel teminat, risk ve temerrüt yönetimi düzenlemeleri.

Fibayatırım - VİOP teminat tamamlama ve stop-out bilgilendirmesi: Şirkete özgü VİOP risk yönetimi uygulamaları.

Fibayatırım - metin ve politikalar: Şirketin kamuya açık yasal bilgilendirmeleri.